

Lagutskottets betänkande

1980/81: 1

om preskriptionslag m. m. (prop. 1979/80: 119)

Ärendet

I proposition 1979/80: 119 föreslår regeringen (justitiedepartementet) efter att ha hört lagrådet att riksdagen skall antaga förslag till

1. preskriptionslag,
2. lag om kallelse på okända borgenärer,
3. lag om upphävande av förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer,
4. lag om upphävande av förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål,
5. lag om upphävande av lagen (1946: 843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål,
6. lag om ändring i lagen (1927: 56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar,
7. lag om ändring i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter,
8. lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar.

Med anledning av propositionen har väckts motion 1979/80: 1967. Motionsyrkandet redovisas på s. 9.

Utskottet har från konstitutionsutskottet inhämtat yttrande över propositionen och motionen såvitt rör frågan om retroaktiv lagstiftning (*bilaga I*).

Lagförslagen

1 Förslag till

Preskriptionslag

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag gäller i fråga om preskription av fordringar, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

Preskriptionstid

2 § En fordran preskriberas tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan.

Preskriptionstiden är dock tre år för fordran mot en konsument, om fordringen avser en vara, tjänst eller annan nyttinghet som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har tillhandahållit konsumenten för huvudsakligen enskilt bruk. Detsamma gäller fordran mot den som har gått i borgen för betalningen av en sådan fordran. Den treåriga preskriptionstiden gäller dock inte fordringar som grundar sig på löpande skuldebrev.

För fordran på pension räknas preskriptionstiden från den dag fordringen tidigast kan göras gällande.

3 § En fordran på skadestånd i anledning av brott preskriberas ej före utgången av tiden för åtalspreskription, om inte frågan om ansvar för brottet har avgjorts dessförinnan. Har så skett, preskriberas fordringen ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelas, om inte preskriptionstiden går ut senare enligt 2 §.

Om någon har häktats eller erhållit del av åtal för brott före utgången av tiden för åtalspreskription men ansvarsfrågan inte har avgjorts dessförinnan, preskriberas en fordran på skadestånd i anledning av brottet tidigast ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelas.

4 § En regressfordran som har uppkommit genom att någon har betalt en skuld, för vilken flera är ansvariga, preskriberas tidigast ett år efter betalningen av huvudfordringen.

Preskriptionsavbrott

5 § Preskription avbryts genom att

1. gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären.
2. gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären eller
3. borgenären väcker talan mot gäldenären eller annars åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol, hos exekutiv myndighet eller i skiljeförfarande, konkursförfarande eller förhandling om offentligt ackord.

Verkan av preskriptionsavbrott

6 § Om preskription har avbrutits genom erkännande, krav eller erinran, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § från dagen för avbrottet.

7 § Om preskription har avbrutits genom att talan har väckts eller genom att fordringen annars har åberopats enligt 5 § 3, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § från den dag dom eller slutligt beslut meddelas eller det rättsliga förfarandet avslutas på annat sätt. Fullföljs talan eller återupptas förfarandet av någon annan anledning före den nya preskriptionstidens utgång, avbryts preskriptionen, varefter ny tid räknas från den dag det återupptagna förfarandet avslutas.

Avslutas det rättsliga förfarandet utan att gäldenären har delgivits eller på annat sätt underrättats om borgenärens framställning, beräknas dock preskriptionstiden som om något avbrott inte hade skett. Fordringen preskriberas likväl tidigast ett år efter det att förfarandet avslutas.

Preskriptionstiden kan inte förlängas enligt andra stycket andra mening-
en mer än en gång.

Innebörden av preskription

8 § Preskription innebär att borgenären förlorar rätten att kräva ut sin fordran.

Preskription av en huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggsförpliktelse samt fordran på grund av borgen.

9 § Om flera har åtagit sig eller förpliktats att svara solidariskt för samma skuld och denna preskriberas i förhållande till någon av dem, svarar var och en av de andra endast för sin andel. Andelarna beräknas efter huvudta-
let, om inte annat har bestämts genom ett avtal eller avgörande som borgenären har fått kännedom om senast sex månader före preskriptionen.

Uppkommer brist hos någon av de kvarvarande gäldenärerna, fördelas ansvaret för bristen mellan de övriga kvarvarande och borgenären. Därvid svarar varje gäldenär i förhållande till sin andel och borgenären i förhållan-
de till den andel som har preskriberats.

10 § Utan hinder av att en fordran är preskriberad får den användas till kvittning, om detta eljest är tillåtet och den inte var preskriberad vare sig när borgenären förvärvade den eller när han kom i skuld till gäldenären.

11 § Preskription inskränker inte borgenärens rätt att ta ut sin fordran ur egendom i vilken han har panträtt eller retentionsrätt till säkerhet för fordringen.

Särskilda bestämmelser

12 § Avtal att en fordran inte skall preskriberas eller att preskription skall kunna avbrytas på annat sätt än som föreskrivs i denna lag är ogiltigt. Detsamma gäller avtal om längre preskriptionstid än tre år för en fordran som avses i 2 § andra stycket.

13 § Om en åtgärd som avses i 5 § 3 vidtas utomlands, medför den verkningar enligt denna lag, under förutsättning att borgenären med hän-

syn till gäldenärens förhållanden och omständigheterna i övrigt har haft skälig anledning att vidta åtgärden i den främmande staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Lagen tillämpas även på fordringar som har kommit till före ikraftträdandet och som inte har preskriberats dessförinnan enligt äldre bestämmelser. Har en preskriptionsavbrytande åtgärd vidtagits enligt äldre bestämmelser, skall verkan av åtgärden bestå även efter ikraftträdandet. Preskriptionstiden skall dock bestämmas enligt den nya lagen.

Fordringar som avses i andra stycket preskriberas ej före den 1 januari 1984, om inte preskription skulle ha inträtt dessförinnan även enligt äldre bestämmelser.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2 Förslag till

Lag om kallelse på okända borgenärer

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Om rätt att i vissa fall ansöka om kallelse på okända borgenärer finns bestämmelser i 2 och 3 §§. Bestämmelserna i denna lag gäller också när sådan kallelse sker enligt annan lag eller författning, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

2 § När bouppteckning har skett efter en avliden, får efterlevande make, arvinge, testamentstagare, bouppteckningsman eller testamentsexekutor ansöka om kallelse på den avlidnes okända borgenärer. Var den avlidne gift, får kallelse sökas även på den efterlevande makens okända borgenärer.

3 § När boskillnad har beviljats eller det har dömts till äktenskapsskillnad, får vardera maken ansöka om kallelse på egna eller andra makens okända borgenärer.

Kallelse på okända borgenärer får också sökas av förmyndaren, när någon har förklarats ommyndig.

Förfarandet

4 § Ansökan om kallelse på okända borgenärer görs vid den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål i allmänhet eller, om gäldenären är avliden, där han hade bort svara i sådana mål.

Sökanden skall bifoga en förteckning över gäldenärens kända borgenärer och såvitt möjligt ange deras adress.

5 § Kallelse på gäldenärens okända borgenärer utfärdas av rätten med föreläggande för dem att skriftligen anmäla sina fordringar till rätten senast sex månader från dagen för kallelsen.

Kallelsen skall skyndsamt kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Vidare skall rätten senast en månad före anmälningstidens utgång skicka underrättelser om kallelsen till kronofogdemyndigheten i distriktet och till alla borgenärer som har tagits upp i förteckningen över kända borgenärer och som har känd adress.

Verkan av att en fordran inte anmäls i tid

6 § En borgenär, som inte är upptagen i förteckningen över kända borgenärer och som underlåter att anmäla sin fordran inom den föreskrivna tiden, förlorar rätten att kräva ut fordringen, om han inte visar att gäldenären har känt till den före anmälningstidens utgång. Har kallelsen skett på ansökan av förmyndare, gäller vad som har sagts om gäldenären i stället för myndaren. Anmälan behövs inte, om borgenären inom anmälningstiden åberopar sin fordran i gäldenärens konkurs eller i förhandling om offentligt ackord.

Förlust av rätten att kräva ut en huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggsförpliktelse samt fordran på grund av borgen.

7 § Förlorar borgenären rätten att kräva ut sin fordran av en av flera gäldenärer som har åtagit sig eller förpliktats att svara solidariskt för samma skuld, tillämpas bestämmelserna i 9 § preskriptionslagen (1980: 000).

8 § Även om borgenären har underlåtit att anmäla sin fordran efter kallelse på okända borgenärer, får fordringen användas till kvittning, om detta eljest är tillåtet och anmälningstiden inte hade gått ut vare sig när borgenären förvärvade fordringen eller när han kom i skuld till gäldenären.

9 § Underlåtenhet att anmäla en fordran efter kallelse på okända borgenärer inskränker inte borgenärens rätt att ta ut sin fordran ur egendom i vilken han har panträtt eller retentionsrätt till säkerhet för fordringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Har kallelse på okända borgenärer utfärdats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om verkan av att en fordran inte anmäls inom den föreskrivna tiden.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

3 Förslag till

Lag om upphävande av förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer

Härigenom föreskrivs att förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer skall upphöra att gälla vid utgången av december 1980.

Vad som i övergångsbestämmelserna till lagen (1920:425) angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig

preskription och om årsstämming samt till lagen (1933:326) angående ändring i samma förordning föreskrivs om tillämpning av äldre bestämmelser beträffande makar, på vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig, skall äga fortsatt giltighet.

4 Förslag till

Lag om upphävande av förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål

Härigenom föreskrivs att förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av december 1980.

5 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1946:843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål

Härigenom föreskrivs att lagen (1946:843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av december 1980.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar

dels att rubriken till lagen samt 7 och 9 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 10 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar

Föreslagen lydelse

Lag om nedsättning av pengar hos myndighet

7 §

Är, då tjugu år förflutit från det nedsättning skett, det nedsatta beloppet fortfarande inestående och finnes ej anledning till antagande, att fråga om rätt till beloppet är beroende på prövning, må beloppet

Är det nedsatta beloppet fortfarande inestående tio år efter nedsättningen och finns det inte anledning att anta att frågan om rätten till beloppet är beroende på prövning, får gäldenären lyfta beloppet,

Nuvarande lydelse

pet, ändå att gäldenären icke gjort förbehåll som i 4 § sägs, av honom lyftas, där han därtill anmäler sig inom natt och år. Göres ej sådan anmälan, tillfaller beloppet kronan.

Föreslagen lydelse

även om inte förbehåll har gjorts enligt 4 §. Gäldenären skall dock anmäla sig inom ett år. I annat fall tillfaller beloppet staten.

9 §

Är för visst fall i annan lag stadgat om gäldenärs rätt att till betalning av skuld nedsätta penningar, lände det till efterrättelse.

Bestämmelserna i 7 § och 8 § tredje stycket tillämpas också i andra fall när medel enligt författning har betalats in till en myndighet för att utges till den som är berättigad till medlen. Beloppet skall dock alltid stå inne så länge rätten till det är beroende av en framtida händelse.

Rätten att efter den tid som anges i 7 § lyfta inbetalda medel tillkommer den som har gjort inbetalningen eller, när medel har tagits ut genom en exekutiv förrättning, den som förrättningen har ägt rum hos.

10 §

Om det i annan lag har meddelats någon bestämmelse som avviker från vad som föreskrivs i denna lag, gäller den bestämmelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981, då lagen (1942:263) om preskription av rätt till medel som inestå hos offentlig myndighet skall upphöra att gälla.

I fråga om nedsättning eller inbetalning som har gjorts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

7 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter**

Härigenom föreskrivs att 62 § lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

62 §

Samfällighetsförening får ej upplösas förrän alla dess skulder betalats eller de medel som fordras för

Samfällighetsförening får ej upplösas förrän alla dess skulder betalats eller de medel som fordras för

Nuvarande lydelse

betalningen nedsatts hos länsstyrelsen. I samband med upplösningen får kallelse sökas på föreningens okända borgenärer. *De i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer meddelade bestämmelserna om sådan kallelse* äger därvid motsvarande tillämpning.

Överstiger vid upplösningen av föreningen dess tillgångar skulderna, skall överskottet skiftas mellan medlemmarna enligt grunder som föreningsstämman beslutat. Vad som nu sagts gäller ej, om annat föreskrives i stadgarna.

Föreslagen lydelse

betalningen nedsatts hos länsstyrelsen. I samband med upplösningen får kallelse sökas på föreningens okända borgenärer. *Bestämmelserna i lagen (1980:000) om kallelse på okända borgenärer* äger därvid motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1939:608) om enskilda vägar

Häriigenom föreskrivs att 64 § lagen (1939:608) om enskilda vägar skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

64 §

Upplösning av vägsamfällighet skall ske efter därom genom förrättning eller dom meddelat förordnande eller där eljest den gemensamma väghållningsskyldigheten i sin helhet upphört.

Skall samfällighet upplösas, *må* kallelse sökas *å* dess okända borgenärer, därvid *de i förordningen om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer rörande dylik kallelse meddelade bestämmelserna skola äga* motsvarande tillämpning.

Skall samfällighet upplösas, *får* kallelse sökas *på* dess okända borgenärer. Därvid äger *bestämmelserna i lagen (1980:000) om kallelse på okända borgenärer* motsvarande tillämpning.

Ej må vägsamfällighet upplösas, innan all dess gäld blivit till fullo gulden eller de för betalningen erforderliga medlen blivit nedsatta i förvar hos länsstyrelsen.

Därest vid upplösning av vägsamfällighet dess tillgångar överstiga skulderna, varde överskottet, där ej annorledes i stadgarna bestämts, fördelat efter ty rättvist prövas mellan dem, som vid tiden för upplösningen äro medlemmar av samfälligheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Motionsyrkandet

I motion 1979/80: 1967 av Allan Ekström m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att äldre bestämmelser skall gälla beträffande fordringar som tillkommit före den nya lagens ikraftträdande.

Utskottet

Inledning

I förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer finns allmänna bestämmelser om preskription av fordringar. Bestämmelserna bygger på en preskriptionstid av tio år från en fordrans tillkomst.

Under en följd av år har man framför allt inom ramen för det nordiska lagstiftningsarbetet sökt utarbeta moderna och enhetliga regler om preskription.

År 1976 förelades riksdagen ett förslag till en ny preskriptionslagstiftning. Enligt förslaget skulle den allmänna preskriptionstiden vara tre år räknat från den dag en fordran tidigast kunde göras gällande. För fordringar som grundade sig på skriftligt fordringsbevis eller fastställts genom dom e. d. skulle dock preskriptionstiden i regel vara tio år.

Under riksdagsbehandlingen framfördes kritik mot förslaget från framför allt näringslivets sida. I sitt betänkande (LU 1976/77: 24) konstaterade utskottet till en början att det inte hade förekommit något uttalat missnöje med de gällande preskriptionsbestämmelserna. De föreslagna nya bestämmelserna skulle enligt utskottets mening medföra nackdelar beträffande fordringar inom näringslivet. Detsamma skulle i viss mån gälla privatlivets fordringar. Enligt utskottets mening var det endast inom konsumentområdet som det kunde finnas anledning att förkorta preskriptionstiderna. Inte heller i fråga om konsumentfordringar hade visserligen den tioåriga preskriptionstiden inneburit några mera märkbara olägenheter. Allmänt sett måste det dock vara ett konsumentintresse att fordringar inom konsumentområdet avvecklas inom rimlig tid. En förkortning av den allmänna preskriptionstiden tedde sig därför principiellt motiverad. Ensamt kunde detta dock inte utgöra tillräckligt skäl för att införa nya generella preskriptionsregler.

På anförda skäl förklarade utskottet att det inte kunde ställa sig bakom förslaget till ny preskriptionslag. Konsumenternas intresse av kortare preskriptionstider borde kunna tillgodoses genom särskilda preskriptionsbestämmelser i fråga om konsumentfordringar. Hur sådana bestämmelser skulle utformas borde utredas närmare av regeringen. Reglerna borde emellertid enligt utskottets mening bygga på en treårig preskriptionstid.

I en reservation anslöt sig sju av utskottets ledamöter (s) till huvudpunkterna i propositionsförslaget. De förordade dock vissa ändringar av de föreslagna bestämmelserna.

I enlighet med utskottsmajoritetens hemställan beslöt riksdagen att med avslag på propositionen ge regeringen till känna vad utskottet hade anfört om att förslag till särskilda preskriptionsregler i konsumentförhållanden borde föreläggas riksdagen (rskr 1976/77: 216).

Inom justitiedepartementet har därefter utarbetats en promemoria (Ds Ju 1977: 14) Reviderad preskriptionslagstiftning. Promemorian har lagts till grund för förslagen i propositionen. Förslagen innebär att 1862 års preskriptionsförordning upphävs och ersätts av en ny preskriptionslag och en särskild lag om kallelse på okända borgenärer, varjämte vissa följdändringar görs i andra lagar.

Förslag till ny preskriptionslag

Enligt den nya preskriptionslagen skall preskriptionstiden för konsumentfordringar vara tre år. Tiden skall liksom nu räknas från fordringens tillkomst. Till konsumentfordringar hör fordringar på grund av köp av hushållsartiklar och annan egendom som är avsedd för enskilt bruk liksom fordringar på ersättning för reparationsarbeten, transporter, uthyrning av varor m. m. Beträffande andra fordringar än konsumentfordringar skall den allmänna preskriptionstiden även i fortsättningen vara tio år och räknas från fordringarnas tillkomst.

Liksom f. n. skall preskription kunna avbrytas av både gäldenären och borgenären. I fråga om preskriptionsavbrott föreslås samma bestämmelser för konsumentfordringar som för andra fordringar. När det gäller preskriptionsavbrott från gäldenärens sida behålls nuvarande regler. Preskriptionen skall således anses avbruten om gäldenären erkänner skulden. Det behöver inte göras uttryckligen utan kan också ske genom att gäldenären betalar amortering eller ränta eller på annat sätt. Även beträffande preskriptionsavbrott från borgenärens sida behålls i allt väsentligt de nuvarande bestämmelserna. Preskriptionen avbryts sålunda om borgenären väcker talan eller inleder rättsligt förfarande på annat sätt mot gäldenären eller om borgenären kräver gäldenären utom rätta eller erinrar honom om fordringen. Det är dock icke som enligt gällande rätt tillräckligt med ett muntligt krav utan kravet måste ske skriftligen. Liksom nu skall ett preskriptionsavbrott normalt leda till ny preskriptionstid. Den nya preskriptionstiden är lika lång som den ursprungliga, dvs. tre år för konsumentfordringar och tio år för andra fordringar.

Den nya preskriptionslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1981. Enligt förslaget skall de nya bestämmelserna tillämpas även på fordringar som har kommit till före ikraftträdandet, under förutsättning att de inte har preskriberats dessförinnan. För att inte rättsförluster skall uppstå på grund av förkortningen av preskriptionstiden för konsumentfordringar föreslås en treårig övergångstid beträffande äldre fordringar.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att förslag till en ny preskriptionslag nu åter förelagts riksdagen. Förslaget följer de riktlinjer som

riksdagen angav i sitt ovannämnda beslut våren 1977. I övrigt innebär den nya lagen en välbehövlig modernisering av gällande bestämmelser, inte minst från språklig synpunkt.

De olika bestämmelserna i själva lagförslaget föranleder inga särskilda uttalanden från utskottets sida.

När det gäller övergångsbestämmelserna är särskilt frågan, huruvida de nya bestämmelserna skall bli tillämpliga även på fordringar som har kommit till före ikraftträdandet, av intresse. Som framgår av det tidigare anförda föreslås i propositionen en sådan reglering. För att rättsförluster skall undvikas föreslås dock att en särskild treårig övergångstid införs för äldre fordringar.

I motion 1967 kritiseras de föreslagna övergångsbestämmelserna. Motionärerna framhåller att den nya lagen får retroaktiv verkan genom att den till följd av övergångsreglerna ingriper i ett bestående civilrättsligt avtalsförhållande. För ett sådant avsteg från hävdvunna rättsgrundsatser fordras enligt motionärerna att det föreligger tungt vägande skäl. Motionärerna anser inte att det finns några sådana skäl i detta lagstiftningsärende. Motionärerna yrkar därför att övergångsbestämmelserna skall ändras så att äldre bestämmelser om preskription skall tillämpas på fordringar som tillkommit före den nya lagens ikraftträdande.

I frågan om retroaktiv lagstiftning har yttrande inhämtats från konstitutionsutskottet. Av yttrandet (se bilaga 1) framgår att regeringsformen inte uppställer några hinder mot att en civilrättslig lag ges retroaktiv verkan. I förarbetena uttalas emellertid att retroaktiv lagstiftning på nu förevarande område bör som huvudregel undvikas och att stor vikt måste fästas vid den enskildes möjligheter att vid en rättshandling kunna överblicka konsekvenserna härav. Konstitutionsutskottet anser sig inte böra göra något uttalande i frågan huruvida ett avsteg från vad som uttalades under förarbetena till regeringsformen bör göras i fråga om preskriptionslagen. Enligt konstitutionsutskottet bör ställning till denna avvägningsfråga tas av lagutskottet.

Lagutskottet vill för sin del till en början erinra om att ett preskriptionsavbrott innebär att en ny preskriptionstid börjar löpa. Bryts således den tioåriga preskriptionstiden gäller en ny preskriptionstid på tio år. Om de nya preskriptionsbestämmelserna inte blir tillämpliga på befintliga fordringar får detta därför till följd att det kan komma att dröja mycket länge innan vissa konsumentfordringar blir preskriberade. Man skulle således när det gäller samma slag av fordringar under en avsevärd tid få två olika preskriptionstider, dels en tioårig, dels en treårig. Enligt utskottets mening skulle en sådan ordning innebära nackdelar från såväl konsumentsynpunkt som från mera allmänna synpunkter.

Utskottet vill vidare peka på att den retroaktiva verkan av de nya bestämmelserna inte inträder omedelbart. Som tidigare anförts kommer nämligen äldre fordringar inte att preskriberas förrän efter en övergångstid av tre år. Under denna övergångstid har borgenären möjlighet att bryta

preskriptionen och därigenom förlänga tiden för framställande av krav på grund av fordringen. Ett sådant preskriptionsavbrott kan ske på ett enkelt sätt genom översändande av ett skriftligt kravbrev.

På grund av det anförda anser utskottet att några avgörande betänkligheter inte behöver hysas mot att i detta lagstiftningsärende låta nya lagbestämmelser bli tillämpliga på redan befintliga fordringar. Utskottet tillstyrker följaktligen propositionen i denna del och avstyrker bifall till motionen.

Som framgår av nästa avsnitt föreslår utskottet att lagen om kallelse på okända borgenärer skall träda i kraft först den 1 juli 1981. Med hänsyn till det samband som finns mellan den lagen och preskriptionslagen samt den nu gällande preskriptionsförordningen bör även ikraftträdandet av preskriptionslagen senareläggas till den 1 juli 1981. Detta innebär att tidpunkten för upphörandet av övergångstiden för äldre fordringar bör förskjutas på motsvarande sätt.

Förslaget till lag om kallelse på okända borgenärer

Förslaget innehåller nya bestämmelser om kallelse på okända borgenärer. I sak överensstämmer bestämmelserna i allt väsentligt med de nuvarande reglerna i preskriptionsförordningen. Förslaget innebär framför allt en språklig och redaktionell modernisering av preskriptionsförordningens regler. På några punkter föreslås dock smärre sakliga ändringar. Bl. a. har på lagrådets inrådan den i preskriptionsförordningen intagna bestämmelsen om kallelse på okända borgenärer i handelsbolag slopats. Bestämmelsen har i stället förts in i förslaget till ny lag om handelsbolag och enkla bolag (2 kap. 32 §), vilken lag riksdagen nyligen antagit (prop. 1979/80: 143, LU 1980/81: 4).

I samband med att riksdagen antog förslaget till ny handelsbolagslag förordnade riksdagen att handelsbolagslagen skall träda i kraft först den 1 juli 1981. Detta innebär att preskriptionsförordningens regler om kallelse på okända borgenärer i handelsbolag inte bör upphöra förrän med utgången av juni 1981. Med hänsyn härtill förordar utskottet att ikraftträdandet av den nya lagen om kallelse på okända borgenärer senareläggs till den 1 juli 1981.

Lagförslaget i övrigt föranleder inga särskilda uttalanden från utskottets sida.

Övriga lagförslag

Vad utskottet ovan förordat om senareläggning av ikraftträdandet av preskriptionslagen och lagen om kallelse på okända borgenärer föranleder vissa följdändringar i övriga lagförslag.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motion 1979/80: 1967 antar det i proposition 1979/80: 119 framlagda förslaget till preskriptionslag

- med den ändringen att övergångsbestämmelserna erhåller i bilaga 2 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse,
2. att riksdagen antar *dels* förslaget till lag om kallelse på okända borgenärer, *dels* förslaget till lag om ändring i lagen (1927: 56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, *dels* förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 1150) om förvaltning av samfälligheter, *dels* förslaget till lag om ändring i lagen (1939: 608) om enskilda vägar med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten för lagförslagen bestäms till den 1 juli 1981,
 3. att riksdagen antar *dels* förslaget till lag om upphävande av förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer, *dels* förslaget till lag om upphävande av förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål, *dels* förslaget till lag om upphävande av lagen (1946: 843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål med den ändringen att lagarna erhåller i bilaga 2 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse.

Stockholm den 9 december 1980

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

Närvarande: Lennart Andersson (s), Bernt Ekinge (fp), Inger Lindquist (m), Stig Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Joakim Ollén (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Martin Olsson (c), Ingemar Konradsson (s), Olle Aulin (m), Owe Andréasson (s), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Margot Håkansson (fp) och Stina Andersson (c).

Särskilt yttrande

Lennart Andersson, Stig Olsson, Elvy Nilsson, Arne Andersson i Gamleby, Ingemar Konradsson, Owe Andréasson och Bengt Silfverstrand (samtliga s) anför:

Som framgår av vad utskottet inledningsvis anført förelades riksdagen år 1976 ett förslag till ny preskriptionslagstiftning. Enligt förslaget skulle som huvudregel gälla en allmän preskriptionstid av tre år. Lagutskottets majoritet avstyrkte förslaget medan de socialdemokratiska ledamöterna reserverade sig för bifall till huvudpunkterna i propositionsförslaget. Riksdagen biföll utskottsmajoritetens hemställan.

Vi anser alltså att det hade varit en stor fördel om riksdagen antagit

1976 års förslag och således infört en allmän preskriptionstid av tre år. Vi hänvisar i detta hänseende till vad som anförts i reservationen till lagutskottets betänkande LU 1976/77: 24. Det nu föreliggande begränsade förslaget med en treårig preskriptionstid endast för konsumentfordringar innebär dock betydande förbättringar i förhållande till gällande rätt, när det gäller konsumentområdet, varför vi inte velat motsätta oss att det genomförs.

Konstitutionsutskottets yttrande

1980/81: 2 y

över proposition 1979/80: 119 om preskriptionslag m. m. jämte motion 1979/80: 1967

Till lagutskottet

Lagutskottet har den 4 november 1980 beslutat inhämta yttrande från konstitutionsutskottet över proposition 1979/80: 119 om preskriptionslag m. m. jämte motion 1979/80: 1967 av Allan Ekström m. fl (m) såvitt rör frågan om retroaktiv lagstiftning.

I propositionen föreslås bl. a. att preskriptionstiden för s. k. konsumentfordringar skall vara tre år i stället för tio år som nu gäller. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 1981. Enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna skall den nya lagen i princip tillämpas även på fordringar som har kommit till före ikraftträdandet. Dock skall gälla att sådana fordringar ej preskriberas före den 1 januari 1984, om inte preskription skulle ha inträtt dessförinnan även enligt äldre bestämmelser.

Den föreslagna ordningen kritiseras i motion 1967, där det görs gällande att lagens retroaktiva verkningar kommer att på ett icke godtagbart sätt ingripa i bestående civilrättsliga avtalsförhållanden. Enligt motionen bör äldre preskriptionsbestämmelser gälla i fråga om fordringar som tillkommit före den nya lagens ikraftträdande. I motionen hänvisas till uttalanden om retroaktiv lagstiftning i förarbetena till 2 kap. 10 § regeringsformen (RF).

Konstitutionsutskottet får för sin del uttala följande. I RF finns förbud mot retroaktiv lagstiftning dels på straffrättens område, dels med vissa begränsningar i fråga om skatt eller statlig avgift (jfr KU 1975/76: 56 s. 35 ff. och KU 1978/79: 39 s. 21 ff.). Något förbud i grundlag mot retroaktiv lagstiftning på andra områden finns alltså inte. Det bör emellertid erinras om att i förarbetena till 2 kap. 10 § RF uttalats att retroaktiv lagstiftning på t. ex. förmögenhetsrättens område, varom här är i fråga, som huvudregel bör undvikas. Stor vikt har ansetts böra fästas vid den enskildes möjligheter att vid en rättshandlings ingående kunna överblicka konsekvenserna härav (se förenämnda betänkande KU 1975/76: 56 s. 36–37).

Som nyss sagts uppställer grundlagen inte något hinder mot att en lag som den nu aktuella ges retroaktiv verkan. Konstitutionsutskottet anser sig inte böra göra något uttalande i frågan huruvida ett avsteg från vad som uttalades under förarbetena till 2 kap. 10 § RF bör göras i fråga om pre-

skriptionslagen. Ställning till denna avvägningsfråga bör tas av vederbörande fackutskott, i detta fall lagutskottet.

Stockholm den 13 november 1980

På konstitutionsutskottets vägnar

BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Olle Svensson (s), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp)*, Kerstin Nilsson (s), Jan Prytz (m), Lahja Exner (s)* och Kerstin Sandborg (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Utskottets förslag till ändringar i regeringens förslag

Övergångsbestämmelserna till förslaget till preskriptionslag

Regeringens förslag

Denna lag träder i kraft den 1 *januari* 1981.

Lagen tillämpas även på fordringar som har kommit till före ikraftträdandet och som inte har preskriberats dessförinnan enligt äldre bestämmelser. Har en preskriptionsavbrytande åtgärd vidtagits enligt äldre bestämmelser, skall verkan av åtgärden bestå även efter ikraftträdandet. Preskriptionstiden skall dock bestämmas enligt den nya lagen.

Fordringar som avses i andra stycket preskriberas ej före den 1 *januari* 1984, om inte preskription skulle ha inträtt dessförinnan även enligt äldre bestämmelser.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Utskottets förslag

Denna lag träder i kraft den 1 *juli* 1981.

Lagen tillämpas även på fordringar som har kommit till före ikraftträdandet och som inte har preskriberats dessförinnan enligt äldre bestämmelser. Har en preskriptionsavbrytande åtgärd vidtagits enligt äldre bestämmelser, skall verkan av åtgärden bestå även efter ikraftträdandet. Preskriptionstiden skall dock bestämmas enligt den nya lagen.

Fordringar som avses i andra stycket preskriberas ej före den 1 *juli* 1984, om inte preskription skulle ha inträtt dessförinnan även enligt äldre bestämmelser.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

3. Förslaget till

Lag om upphävande av förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer

Regeringens förslag

Härigenom föreskrivs att förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer skall upphöra att gälla vid utgången av *december* 1980.

Vad som i övergångsbestämmelserna till lagen (1920: 425) angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om årsstämning samt till lagen (1933: 326) angående ändring i samma förordning föreskrivs om tillämpning av

Utskottets förslag

Härigenom föreskrivs att förordningen (1862: 10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer skall upphöra att gälla vid utgången av *juni* 1981.

Vad som i övergångsbestämmelserna till lagen (1920: 425) angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om årsstämning samt till lagen (1933: 326) angående ändring i samma förordning föreskrivs om tillämpning av äldre bestämmelser beträffande

Regeringens förslag

äldre bestämmelser beträffande makar, på vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig, skall äga fortsatt giltighet.

Utskottets förslag

makar, på vilkas förmögenhetsförhållanden äldre giftermålsbalken är tillämplig, skall äga fortsatt giltighet.

4. Förslaget till**Lag om upphävande av förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål***Regeringens förslag*

Härigenom föreskrivs att förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av december 1980.

Utskottets förslag

Härigenom föreskrivs att förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1981.

5. Förslaget till**Lag om upphävande av lagen (1946: 843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål***Regeringens förslag*

Härigenom föreskrivs att lagen (1946: 843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av december 1980.

Utskottets förslag

Härigenom föreskrivs att lagen (1946: 843) om tid för framställande av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1981.